

Հովհաննես Զաքարյան (Հայաստան, «Տաթև» ԳԿՀ)

ՕՏԱՐԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹՅԱՆ ՄԻ ՔԱՆԻ ԴՐԴԱՊԱՏՃԱՌՆԵՐ

Որևէ լեզվում հայտնված օտարաբանությունները հետևանք են լեզվական շփումների և լեզվաքաղաքական ազդեցությունների ու ճնշումների՝ ընդհուպ մինչև վարչական պարտադրանքը: Այդ ազդեցություններն ու ճնշումները արտացոլվում են հանրային մակարդակում որպես գրական ու խոսակցական լեզուների համօրինակներ (ստանդարտներ), իսկ անհատական մակարդակում՝ որպես տուրք նորաձևությանը կամ ավանդույթին: Բնականաբար առաջանում են օտարաբանությունների նկատմամբ գիտակցական ու ենթագիտակցական վերաբերմունք, գիտական, քաղաքական ու հոգեբանական տարաբնույթ ընկալումներ, վերջիններիս բախումներ ու պայքար: Այդ ընկալումները ճիշտ հասկանալու և գնահատելու համար անհրաժեշտ է պարզել օտարաբանությունների գործածության անձնական (սուբյեկտիվ) դրդապատճառները: Դրանք շատ են ու տարաբնույթ, բայց և փոխկապակցված ու իրար լրացնող, միմյանց հատող ու խաչաձևվող, մեկը մյուսին պատճառաբանող կամ մեկը մյուսից բխող: Քննարկենք դրանցից մի քանի կարևորները:

1. Խոսքի ոչ անկեղծությունը

Երբ կարիք կա ասելիքի ինչ-որ կարևոր նրբերանգ թաքցնելու, քողարկելու, անհստակ արտահայտելու, ապա «օգնության» են գալիս օտարաբանությունները՝ հաճախ վերածվելով բառ-ծածկագրերի: Ինչպես հայտնի է, նենգ, դավադիր խոսքը կա՛մ գաղտնագրվում է, կա՛մ արտահայտվում կողմնակի լսողին անհասկանալի օտար լեզվով կամ ծածկալեզվով: Մասամբ նույն դերը կատարում են օտարաբանությունները՝ այլ լեզուներից փոխառված բառերը:

Ասում են՝ խոսքը ոչ միայն մտքեր արտահայտելու, այլև մտքեր թաքցնելու համար է: Նոր ներմուծված օտար բառերը սովորաբար իրենց բուն բովանդակությունը թերի են արտահայտում: Այս հանգամանքը երբեմն օգտագործվում է ինչ-ինչ հասկացություններ կամ դրանց նրբերանգներ քողարկելու նպատակով: Օրինակ՝ **հեթանոս** բառը հունարեն **էթնոս** («ազգ») բառի աղավաղված տարբերակն է: Հետևաբար «հեթանոսական կրոն» արտահայտությունը պարզապես նշանակում է «ազգային կրոն»՝ ի տարբերություն ոչ ազգային քրիստոնեության: Բայց եթե ասեին «ազգային կրոն»,

ապա դա կընկալվեր որպես սեփական, դրական, լավ երևույթ: Մինչդեռ դա մերժվում ու հալածվում էր քրիստոնեության կողմից: Օտար հիմքով **հեթանոսական** անհասկանալի բառը հայի կողմից չի ընկալվում իբրև ազգային, դրական: Ահա թե ինչու այդ անմեղ թվացող բառը շուտով կորցրեց իր իսկական իմաստը և ստացավ «անհավատ, վայրենի, կռապաշտ, անաստված» բացասական իմաստները, ինչն էլ պետք էր քրիստոնյա քարոզիչներին:

Մեկ այլ ցայտուն օրինակ է **գենդեր** հասարակագիտական եզրույթը: «Կանանց և տղամարդկանց հավասար իրավունքների և հավասար հնարավորությունների ապահովման մասին» տիրահոշակ օրենքում գործածված են **գենդեր**, **գենդերային** բառերը, որոնց շուրջը ՀՀ կառավարությունում, խորհրդարանում, մամուլում բանավեճեր էին ծավալվել 2011-2013 թթ.: Հանրությունը պահանջում էր թարգմանել այդ օտար բառերը և գրել **սեռ**, **սեռային**:

Պահանջը միանգամայն արդարացի է: **Գենդեր**-ը անգլերեն **ջենդր** (gender = «սեռ») բառի ռուսերենացված ձևի (կամ գուցե միտումնավոր աղավաղված) տառադարձումն է: Հայերենի բառարաններում այդպիսի բառ չկա, և ըստ էության ոչ էլ դրա կարիքը կա: Եթե ինչ-որ ուժեր ուզում են հայերենում այդպիսի բառ ներմուծել, ապա նպատակը հայերենը հարստացնելը կամ խոսքը ավելի հասկանալի դարձնելը չէ: Այստեղ կա մի այլ նպատակ: Դա ինչ-որ հասկացություն մթագնելն ու թաքցնելն է, մարդկանց զանգվածային թյուրիմացության մեջ զցելը և լեզվական աճպարարությամբ պարտադրելը այն, ինչ սթափ ուղեղը պիտի մերժեր: Դա հայտնի «պղտոր ջուրն» է, որի մեջ ինչ «ձուկ» ուզես, կբռնես:

Պատահական չէ, որ ժողովրդին համոզելու համար այդ ոչ հայերեն բառերը որակում են որպես «միջազգային բառեր»: Վերջինս մի ամբոխավարական պիտակ է՝ արդարացնելու համար օտար բառերի անհարկի ներմուծումը որևէ լեզու: Այդպիսի նպատակ ունենում են ծավալապաշտ կայսրությունները, որոնք ջանում են տարածել իրենց լեզուն ու մշակույթը և լեզվափոխ անել ու ձուլել հպատակ ժողովուրդներին: «Միջազգային բառերի» մասին առասպելով մեզ՝ հայերիս էլ են շատ բան պարտադրել ու պարտադրում՝ փչացնելով մեր լեզուն և աղավաղելով մեր մտածողությունը:

Երբ գրում ու ասում են **գենդեր**, սովորական հայր, բնականաբար, ոչինչ էլ չի հասկանում: Նա գիտի, որ դա հայերեն չէ և գուցե նաև գիտի, որ ոչ էլ իսկական անգլերեն է: Հետևաբար նրա գիտակցության մեջ ներմուծվում է անորոշ կամ դատարկ հասկացությամբ մի նոր բառ: Հենց դա էլ պետք է տխրահոշակ օրենքը մեզ պարտադրողներին: Օրենքի ընդունվելուց հետո՝ ժամանակի ընթացքում, մեր գիտակցության մեջ առաջացած դատարկությունը կամ անորոշությունը աննկատ կերպով կլցվի մի այնպիսի հասկացությամբ, որը մեզ համար հիմա խիստ անընդունելի է: Դա կարող է լինել «ձեռքբերովի սեռ»-ը կամ «հասարակական սեռ»-ը կամ մի այլ վտանգավոր բան, որ ինչ-ինչ ուժեր փորձում են մեր ազգի վզին փաթաթել:

Ի դեպ, տխրահոշակ օրենքում **գենդեր** բառի սահմանումը անհեթեթության վառ օրինակ է. «**Գենդեր**. գենդերային՝ տարբեր սեռի անձանց՝ ձեռքբերովի, սոցիալապես ամրագրված վարք, կանանց և տղամարդկանց միջև հարաբերությունների սոցիալական հայեցակետ, որն արտահայտվում է հասարակական կյանքի բոլոր ոլորտներում, ներառյալ քաղաքականությունը, տնտեսությունը, իրավունքը, գաղափարախոսությունը, մշակույթը, կրթությունը, գիտությունն ու առողջապահությունը»: Ստացվում է, որ գենդերը սեռային վարքն է կամ էլ գուցե տարբեր սեռերի հարաբերությունների սոցիալական հայեցակետը (անհեթեթ է, չէ՞): Մինչդեռ **գենդերային** ածականը, օրենքում տեղ գտած բազմաթիվ սահմանումների համաձայն, նշանակում է պարզապես «սեռային»: Ահա մեկ օրինակ. «*Ուղղակի գենդերային խտրականություն՝ սեռային պատկանելիությունն ուղղակիորեն մատնանշող խտրականություն*»: Այսպիսի հակասություններից էլ սկսվում է օրենքի թերըմբռնումը, կասկածամտությունը դրա նկատմամբ, թերահավատությունն ու անվստահությունը, համաշխարհային դավադրության ենթադրումը և այլն:

Ահա ևս մի օրինակ: **Հիփոթեք** նշանակում է «գրավադրում, գույքադրում»: Շարքային քաղաքացու համար «հիփոթեքային վարկ» արտահայտությունը հնչում է գայթակղիչ, քանի որ «հիփոթեք» օտար ու անհասկանալի բառը չի հուշում, թե վարկը տրվում է գնվող բնակարանի գրավադրմամբ: Մինչդեռ հայերեն բառի միջոցով այդ հանգամանքը քողարկել հնարավոր չէ: «Գրավադրային վարկ»-ը տազնապալի և նախազգուշացնող է հնչում, ուստի հարմար չէ գովազդի և մարդկանց խաբելու համար:

Ինչպես տեսնում ենք, խոսքի միջոցով իրականությունը նենգափոխելու, ճշմարտությունը քողարկելու հնարքը հաճախ է չարաշահվում առևտրային նպատակներով: Գովազդում կամ ապրանքապիտակի վրա պարզապես կեղծ տեղեկություն գրելը խիստ վտանգավոր է, քանի որ պատժելի է օրենքով: Ուստի խոսքի միջոցով առևտրային խաբեբայությունն արվում է անուղղակի ձևերով:

Այդ ձևերից մեկը ապրանքին օտար անվանում տալը և պիտակը օտար լեզվով ձևավորելն է: Նպատակը ապրանքի տեղական ծագումը առերևույթ թաքցնելն է: Օրինակ՝ քանի որ Հայաստանում հարգի են սլավոնատառ կամ լատինատառ պիտակներով ռուսական և ուկրաինական օղիները, տեղական արտադրողները ևս իրենց արտադրած օղիների պիտակները սարքում են միայն լատինատառ կամ սլավոնատառ՝ միաժամանակ խուսափելով ապրանքի ակնհայտ հայկական անվանումներից («Wheat», «Abricon»): Իսկ եթե ձեռնարկության անունը նույնպես հայկական չէ, ապա խաբեության հաջողությունը գրեթե ապահովված է:

Մեկ այլ հնարք է ապրանքին այնպիսի անուն տալը, որը կարող է մոլորեցնել դյուրահավատ գնորդին: Օրինակ՝ «Филандия» օղի (*Ֆիլանդիա*-ն կոլումբիական մի քաղաքի անուն է, որ շփոթելի է *Ֆինլանդիա* երկրանվան հետ):

2. Խոսքի ձևի միջոցով տպավորություն թողնելու ճիգը

Խելոքի և իմաստունի տպավորություն կարելի է ստեղծել խոսքի ոչ միայն բովանդակությամբ, այլև ձևով: Վերջին դեպքում հատուկ հնարքներով խուճուճացվում ու բարդացվում է խոսքը: Հիշենք Խ. Աբովյանի խոսքերը «Վերք Հայաստանի» առաջաբանից. «Ես էլ էի ուզում, որ ասեն. «Օ՛հ, էնպես խորը, խրթին շարադրել գիտի, որ սատանեն էլ միջիցը մեկ բառ չի կարող իմանալ, հասկանալ»¹: Միջին ու ցածր կրթության ու մտավոր կարողությունների տեր անձանց վրա պարզ ու հասկանալի խոսքը կարող է այն տպավորությունը չթողնել, ինչ խրթին ու դժվարհասկանալի խոսքը: Քանի որ օտար բառերը հիմնականում այս կամ այն չափով անձանոթ կամ դժվարըմբռնելի են ընթերցողների տարբեր շերտերի համար, հետևաբար դրանք ասելիքին կեղծ լրջություն, թվացյալ կարևորություն ու խորիմաստություն հաղորդելու հատկություն ունեն: Մինչդեռ հայերեն բառերը չունեն օտար բառերի մթին

¹ Խ. Աբովյան, *Երկեր*, Ե., 1984, էջ 6:

խորհրդավորությունը, այլ, ընդհակառակը, պարզ են ու այնքան հասկանալի, որ հեղինակի իմաստակությունը, նրա շարադրանքի թերությունները բացահայտելու վտանգ են առաջ բերում:

Խրթնաբանության կարիք լինում է նաև այն դեպքում, երբ ասելիքը պարզունակ է կամ բովանդակագուրկ: Այս պարագայում պարզունակ ասելիքը խոսքային միջոցներով քողարկել-պաճուճելու կարիք է լինում: Այդ նպատակին հաջողությամբ ծառայում են օտարաբանությունները:² Մինչդեռ երբ լուրջ ու կարևոր ասելիք ունես և ուզում ես, որ քեզ լիարժեք հասկանան, ապա կխոսես առանց անհասկանալի բառեր գործածելու: Ուրեմն օտար անհասկանալի բառեր գործածելը խոսքի հասցեատիրոջ նկատմամբ քամահրանքի, նրանից ավելի բարձր երևալու ձգտման, անբարյացակամության արտահայտություն է: Բարյացակամ խոսողը ձգտում է իրեն ու խոսակցին հավասար ցույց տալ և չի պաճուճվում որևիցե մասնագիտական ժարգոնով, խրթնաբանությամբ կամ վերամբարձությամբ:

3. Լեզվական նորաձևությունը

Հասարակական և անհատական վարքի կարևոր բնութագրերից է նորաձևությունը, որ իր հստակ դրսևորումներն ունի նաև խոսքային վարքում: Հասարակության տարբեր շերտերում ժամանակ առ ժամանակ նորաձև կարող են համարվել որևէ լեզվական կողմնորոշում կամ ոճ, ինչ-ինչ բառեր ու արտահայտություններ, խոսքի հնչյունական ու քերականական առանձնահատկություններ և այլն: Քանակական առումով աչքի են ընկնում նորաձև բառերը, որոնք կարող են լինել ժարգոնաբանություններ, բարբառայնություններ, մասնագիտական (բժշկական, մարզական, ռազմական, տեղեկագիտական և այլն) բառեր, օտարաբանություններ, նորակազմ բառեր, գրքային բառեր և այլն:

Նորաձև օտարաբանությունները մեծ չափով կապվում են լեզվական կողմնորոշման հետ, որն իր հերթին կախված է արտաքին լեզվական ազդեցություններից ու ճնշումներից: Այսպես, եթե նախախորհրդային տարիներին

² Այս երևույթի մասին խոսելիս Հ. Աճառյանը «Հայոց լեզվի պատմության» 2-րդ մասում (էջ 267) հիշում է Հ. Պարոնյանի մի հերոսի հետևյալ խոսքերը. «Անանկ դժուար խոսքեր չդնեն նե՛ իրենց ըսածներուն պարսպ խոսքեր ըլլալը մէյտան պիտի ելնէ, վարպետութեամբ խրթին բառեր կը դնեն կոր քի ուսուլով մը պարսկէն իրենց պակասութիւնը»:

արևելահայերենի վրա ազդում էին թե՛ թուրքերենը, թե՛ պարսկերենը, թե՛ ռուսերենը, ապա խորհրդային իրականության մեջ շարունակվեց միայն ռուսերենի ուժեղ ազդեցությունը, որն այժմ՝ հետխորհրդային ժամանակներում, աստիճանաբար տեղի է տալիս անգլերենի ազդեցությանը: Դրա հետևանքով նորաձև են դառնում ուղղակի անգլերենից կամ ռուսերենի միջոցով ներթափանցած անգլերեն բառեր ու արտահայտություններ՝ **օքեյ, սորի, մեյքափ, պիլինգ, լիֆտինգ, հիթ, թրիլեր, թոքշոու, բրենդ, ռեբրենդինգ, բեստսելեր, թրոլինգ, քասթինգ, էքսկյուզիվ, էքստրիմ, իմիջ, մեսիջ, բիզնեսմեն, բրոքեր, մենեջեր, պրոմոշն, սուպերմարկետ, մոլ, քլաբ, փաբ, իվենթ, օնլայն, նոթբուք, սկաներ, տոներ, ռաֆթինգ, դայվինգ, սնոուբորդ, զիփլայն, պարապլան** և այլն: Մինչդեռ հնաձև են դարձել և անգործածական դառնալու միտում ունեն արևելյան ու ռուսական մի շարք փոխառություններ՝ **յուլա, գյալաջի, զավզակ, պագոռ, պալոժ, նագլի, զվեռ, ցենտո, ստիլյագ, խոխմա, տոչկա, ցիրկ, ունիվերմագ, ունիվերսամ** և այլն: Ռուսերենից անցած որոշ ոչ անգլերեն փոխառություններ, սակայն, դեռ շարունակում են նորաձև մնալ՝ **պրեստիժ, ալերգիա, կոլապս, խարիզմատիկ, ադեկվատ, լիբերալ, լեգիտիմ, պրոյեկտ, պրոդուկտ** և այլն:³

Նշված նորաձև բառերը ճնշող մեծամասնությամբ ոչ թե հարկադրված փոխառություններ են (հայերեն համարժեքի բացակայության պատճառով), այլ զուտ օտարաբանություններ են: Դրանք հայերեն խոսքում գործածողները երբեմն չգիտեն դրանց հայերենը (**թրիլեր – ցնցանկար, օնլայն – առցանց** և այլն) կամ պարզապես անգիտակցորեն չեն նույնացնում հայերեն համարժեքի հետ (**մենեջեր – կառավարիչ, բրենդ – ապրանքանիշ** և այլն), բայց ավելի հաճախ պարզապես ցուցամոլաբար կամ ընդօրինակաբար տուրք են տալիս նորաձևությանը (**էքսկյուզիվ – բացառիկ, ռեյտինգ – վարկանիշ, կոմպ – համակարգիչ, շոփինգ – գնումներ, յուզեր – օգտվող** կամ **օգտատեր** և այլն), երբեմն էլ ազգային թերարժեքության բարդույթի պատճառով խուսափում են հայերեն տարբերակը գործածելուց (**սկաներ – ծրիչ, մոնիտոր – ցուցադրիչ** և այլն): Մյուս կողմից՝ կան փոխառություններ, որոնք նորաձև էին տարիներ առաջ, իսկ այժմ սկսել են իրենց տեղը զիջել հայերեն համարժեքներին՝ **կոմպյուտեր – համակարգիչ, մոնիտորինգ – մշտադիտարկում, ֆորմատ – ձևաչափ** և այլն: Որոշ բառեր էլ

³ Երբեմն սկսել են տարածում գտնել սրանց անգլերենացված տարբերակները՝ **փրոջեքթ, փրոդաքթ** և այլն:

գործածությունից դուրս են գալիս համապատասխան իրողության հետ միասին (վաուչեր, ֆլուպի, փեյջեր և այլն):

Երբեմն որոշ իրավիճակներում միանգամից նորաձև են դառնում առանձին բառեր: Դրա վառ օրինակ է **դուխով** բառը, որ կտրուկ տարածվեց 1918 թ. թավշյա հեղափոխության օրերին⁴:

Լեզվական նորաձևությունը բնորոշ է ոչ միայն խոսակցական լեզվին, այլև մասնագիտական լեզուներին: Օրինակ՝ քաղաքագիտական խոսքի նորաձև բառերից են՝ **տոլերանտ (հանդուրժող)**, **պոպուլիզմ (ամբոխահաճություն)**, **մարզինալ (լուսանցքային)**, **կոնսենսուս (փոխհամաձայնություն)**, **դիսկուրս (խոսույթ)**, **էլիտար (վերնախավային)**, **կոնցեպտ (գաղափար)**, **պարադիգմ (հարացույց)**, տնտեսագիտական խոսքից՝ **սանկցիա (պատժամիջոց)**, **դեմպինգ (գնագցում)**, **դոտացիա (լրավճար)** և այլն:

Նորաձևությունը հարափոփոխ էրևույթ է: Նորաձև բառերի կազմը պարբերաբար փոփոխվում ու թարմանում է: Այդ կազմը լքած օտարաբանությունները, որպես կանոն, հնաձև են դառնում՝ իրենց տեղը զիջելով հայերեն համարժեքներին: Նորաձև բառերի կազմը ավելի արմատական փոփոխությունների է ենթարկվում լեզվական կողմնորոշման փոփոխության դեպքում, որ լինում է շատ ավելի մեծ պարբերականությամբ:

4. Լեզվական քմահաճ և օտարամոլ ճաշակը

Փորձը ցույց է տալիս նաեւ, որ մարդիկ, ովքեր իրենք էլ են նոր բառեր ստեղծում, մեծ մասամբ չեն հավանում ուրիշների ստեղծածը. Նրանք դժվարանում են առարկայական բացարձակ չափանիշերով գնահատել թե՛ իրենց, թե՛ ուրիշների ստեղծածը և երկակի չափանիշեր են կիրառում: Առարկայական գնահատումները կարող են բխել միայն համընդհանուր բնական օրենքներից և լեզվի զարգացման օրինաչափություններից, այլ ոչ թե անձնական ճաշակից:

Վերոհիշյալ ազգային թերարժեքության բարդույթի հետևանքով ոմանք գործածում են մի շարք օտարաբանություններ, քանի որ նրանց թվում է, թե այդ փոխառյալ բառերը շատ ավելի «լավն» են, քան դրանց հայերեն համարժեքները: «Լավ»

⁴ Նույն կերպ ակնթարթորեն տարածվեցին **նախարար**, **տնօրեն** բառերը առաջին թավշյա հեղափոխության օրերին (1991-1992 թթ.):

ասելով՝ նկատի ունեն մերթ քառի գեղեցկությունը, մերթ հակիրճությունը, մերթ իմաստային կառուցվածքը:

Գեղեցկությունը խիստ անհատական զգացողություն է: Բառի դեպքում դա նախ և առաջ ու հիմնականում վերաբերում է բարեհունչությանը: Անբարեհունչ կարող են լինել թե՛ հայերեն, թե՛ օտարամուտ բառերը: Բայց ակնհայտ է, որ այդ թերության առկայությունն ավելի հավանական է օտարամուտ բառերի դեպքում (*չալաղաջ, սուկի, դիագնոզ, քլիրինգ, շնիցել, կատակլիզմ*), քանի որ դրանք միշտ չէ, որ հարմարվում են հայերենի հնչյունական համակարգին, հաճախ պարունակում են հայերենին անհարիր և հայախոսի համար դժվարարտասանելի հնչյունակապակցություններ (*կոմպակտ, մատչ, մասշտաբ, մանկր, վիրտուոզ*), երբեմն չեն ենթարկվում հայերենի բառակազմության ու քերականության օրենքներին՝ պատճառ դառնալով անճոռնի բառաձևերի ու ածանցյալների առաջացման (*շոուի, ինտերյերներ, պլեներներին, դոկտրինին, կակտանման, էմոցիական*), իրենց հետ բերում են հայերենին անհարիր հնչյունական հատկանիշեր (քմայնացում, սխալ շեշտ, սխալ ընթերցում, չթույլատրված հնչյունափոխություն և այլն):

Հակիրճությունը նույնպես խիստ հարաբերական հասկացություն է: Լեզուներ կան (օրինակ՝ չինարենը), որոնց բառերը խիստ հակիրճ են: Եվ ընդհակառակը՝ լեզուներ կան (օրինակ՝ գերմաներենը), որոնց բառերը խիստ երկար են: Բայց այդ երկարությունն ու կարճությունը փոխհաստուցվում են լեզվի կառուցվածքի այլ կողմերով (քերականությամբ, բառակազմությամբ, համարժեք գրվածքում բառերի քանակով և այլն): Հետևաբար լեզուն մեկ առանձին հատկանիշով չի կարելի գնահատել: Հայերենի բառերն ու բառաձևերը իրենց երկարությամբ միջին տեղ են գրավում այլ լեզուների համեմատ: Եվ ոչ մեկի մտքով չի անցնում խոտանել ռուսերենը կամ գերմաներենը, որոնք այդ հատկանիշով «զիջում» են հայերենին: Իհարկե, այլ հավասար բնութագրերի դեպքում նախընտրելի են բառերի ավելի կարճ տարբերակները, թեև դա բացարձակ հատկանիշ չէ: Երկար, բայց թափանցիկ բառը հաճախ խնայողության միջոց է, քանի որ փոխարինում է երկու կամ ավելի բառերի կապակցության (հեռագրասյուն – телеграфный столб, յուղանկար – живопись маслом – oil painting, ուղղագրիչ – spell checker):

Հայերեն որոշ նորակազմ բառեր նույն ազգային թերաբժեքության բարդությամբ տառապողներին կամ քմահաճ ճաշակի տեր անձանց «հուշտ» են անում իրենց իմաստային կառուցվածքով: Օրինակ՝ интерфейс, фрак բառերի հայերեն **միջերես**⁵, **պոչազգեստ** համարժեքները ոմանց թվում են անհեթեթ, անճոռնի, սխալ, ծիծաղելի, և դրանք մերժողները գերադասում են **ինտերֆեյս**, **ֆրակ** փոխառությունները գործածել, քանի որ դրանց իմաստային կառուցվածքն իրենց հայտնի չէ, «չի խանգարում» և ծիծաղելի կամ անհեթեթ չի թվում: Բայց այսպես կարծողներից ոչ մեկի մտքով չի անցնում խոտանել **միջերես**-ի անգլերեն interface կամ իտալերեն interfaccia, **պոչազգեստ**-ի անգլերեն tailcoat կամ ֆրանսերեն queue-de-pie համարժեքները, որոնք ճիշտ նույն կառուցվածքն ունեն, ինչ դրանց հայերենները (inter+face, inter+faccia «միջ+երես», tail+coat «պոչ+զգեստ»): Իսկ ֆրանսերեն queue-de-pie բառը նշանակում է ոչ ավել ոչ պակաս «կաշադակի պոչ»: Ուրեմն այդ ո՞ր տրամաբանությամբ անգլախոսը կարող է ասել interface (=միջերես), tailcoat (=պոչազգեստ), իսկ հայախոսին վայել չէ ճիշտ նույն կերպ արտահայտվել՝ ասելով **միջերես**, **պոչազգեստ** (սրանք փաստորեն բառացի՝ մեկին մեկ պատճենումներ են անգլերենից): Ինչո՞ւ գերմանախոսը պիտի ասի Großmeister և հասկանա «մեծ վարպետ», իսկ հայախոսը չպետք է ասի **մեծավարպետ** ու հասկանա նույնը, ինչ գերմանախոսը, այլ պիտի ասի **գրոսմայստեր** ու գուցե ոչինչ չհասկանա: Սա առնվազն ազգային խտրականություն է, բռնություն ընդդեմ ազատ արտահայտվելու իրավունքի⁶, ճնշում մտքի ու բանականության վրա, լեզվասպանություն:

Պոչազգեստ-ի օրինակն այստեղ հատուկ է բերված, քանի որ ամեն մի պատեհ ու անպատեհ առիթով դա վկայակոչվում է իբրև անհաջող բառակազմության նմուշ: Մինչդեռ, ինչպես տեսնում ենք, իրականությունն այլ է: Ցավոք, հայերենատյացների ու օտարամուլների որոգայթն ընկնելով՝ նույնիսկ Հ. Թումանյանը, Ռ. Իշխանյանն են հանիրավի ենթարկվել **պոչազգեստ** բառը փնովելու գայթակղությանը⁷:

⁵ Հմմտ. նույն կառուցվածքով **մակերես** (surface) բառը, որ ոչ մեկի չի անհանգստացնում:

⁶ Լրատվամիջոցների ու հրատարակչությունների մի շարք խմբագիրներ նշված բառերը հանում են իրենց ձեռքի տակով անցնող գրվածքներից:

⁷ **Հ. Թումանյան**, *Լեզվական փոխառությունները*, Երկերի լիակատար ժողովածու, հ. 6, Ե., 1994, էջ 201, **Ռ. Իշխանյան**, *Ակնարկ հայերենի տերմինաշինության*, Ե., 1981, էջ 162:

Ավելի անհեթեթ երևույթ է այն, երբ օտար բառի մի իմաստը թարգմանվում է, իսկ մյուս իմաստ(ներ)ի համար պահանջվում է կիրառել օտար բառի տառադարձությունը, Օրինակ՝

концерт – 1. համերգ (նվագահանդես), 2. կոնցերտ (երկ),

квартет – 1. քառյակ (խումբ), 2. կվարտետ (երկ),

президент – 1. նախագահ (երկրի), 2. պրեզիդենտ (գիտությունների ակադեմիայի):

Սա ևս ազգային խտրականության դրսևորում է: Եթե, օրինակ, ռուսերենում կարելի է երկու իմաստի համար էլ կիրառել концерт բառը, ապա մի թե հայերենում նույն (գուցե և ավելի) հաջողությամբ անկարելի է կիրառել **համերգ** բառը:

Ի դեպ, հայերենը հնարավորություն ունի նաև վերոհիշյալ զույգ իմաստները բառային տարբերակման ենթարկելու՝ **նվագահանդես** և **համերգ**, **քառյակ** և **քառանվագ** կամ **քառերգ**: Հենց սա պահանջելու կամ անելու փոխարեն ոմանք օտարաբանության գույք են անում՝ հակառակ ամեն մի տրամաբանության ու ողջամտության:

Հայերենում օտարաբանությունների կենսունակությանը մեծ չափով նպաստում են նաև այլ հանգամանքներ՝ արմատացած սովորույթը, լեզվամշակութային օտարամոլությունը, օտարալեզու կրթությունն ու դաստիարակությունը, հայերենի թերիմացությունը, խոսքի հեղինակի մասնագիտական հավակնոտությունը, ծաղրվելու վախը, ծուլությունը, նպատակային ոճավորումը, մի շարք մոլորություններ ու նախապաշարումներ և այլն, որոնց կանդրադառնանք մեկ այլ առիթով:

Закарян Оганес – Некоторые мотивы употребления иностранных слов. – Существует ряд субъективных мотиваций употребления варваризмов (иностранных слов) в армянском языке. Из них в настоящей статье обсуждаются неискренность речи, воздействие на людей с использованием определённых форм речи, следование языковой моде, языковой прихотливый и ксенофильный вкус и т. д.

Zakaryan Hovhannes – Some motivations of the use of foreign words. – There are a number of subjective motivations for the use of foreign words in Armenian. Among these, this article

discusses the insincerity of speech, the impact on people using certain forms of speech, adherence to linguistic fashion, linguistic whimsical and xenophilic taste, etc.